

Dorinio ugdymo pamokų kokybės 58-iose bendrojo lavinimo mokyklose 2007/2008 m. m. išorės audito metu analizė

BENDRA INFORMACIJA APIE STEBĖTAS DORINIO UGDYMO PAMOKAS

2007/2008 m. m. išorės audito metu mokyklų veikla buvo vertinta pagal Švietimo ir mokslo ministro 2002 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 302 patvirtintus Bendrojo lavinimo mokyklų vidaus audito metodikos rodiklius.

Iš viso 2007/2008 m. m. per išorės auditus buvo stebėta 160 tikybos (*stebėta buvo tik katalikų tikybos pamokos*) ir 121 etikos pamoka. Daugiausia pamokų stebėta vidurinėse mokyklose (tikybos – 43 proc., etikos – 55 proc. visų stebėtų pamokų) ir pagrindinėse mokyklose (tikybos – 29 proc., etikos – 21 proc.).

Remiantis Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) duomenimis, buvo analizuota **58-iose vertintose mokyklose** tikybos (katalikų) ir etikos *pagrindiniame darbe dirbančių* mokytojų įgytas išsilavinimas ir turimos kvalifikacinės kategorijos. Pastebėta, kad tikybos ir etikos mokytojų išsilavinimas skiriasi. ŠVIS duomenimis, reikiama išsilavinimą turi daugiau tikybos nei etikos mokytojų. Etikos ir tikybos mokytojų turimos kvalifikacinės kategorijos skiriasi nežymiai. Pavyzdžiui, vertintose mokyklose 28 tikybos ir 20 etikos mokytojų turėjo aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir šio dalyko kvalifikaciją, aukštesnįjį išsilavinimą – 14 tikybos ir 2 etikos mokytojai. Iš viso reikiama atitinkamo dalyko išsilavinimą (*dirbančių pagrindiniame darbe*) 58 vertintose mokyklose turėjo 36 tikybos mokytojai ir 22 etikos mokytojai. Paanalizavus dorinio ugdymo mokytojų (*dirbančių pagrindiniame darbe, turinčių atitinkamo dalyko išsilavinimą*) kvalifikacines kategorijas, pastebėta, kad 58 vertintose mokyklose dirbo 3 atestuoti tikybos mokytojai (2 etikos), 20 vyresniųjų tikybos mokytojų (16 etikos), 5 tikybos mokytojai metodininkai (5 etikos). Atestuotų mokytojų kvalifikacinės kategorijos ir amžiaus (darbo stažo) atitiktis lyginta nebuvo.

Buvo analizuoti bei lyginti ŠVIS duomenys ir prieš išorės auditą pačių mokyklų išorės vertintojams pateikta informacija apie mokyklose dirbančius mokytojus. Paly-

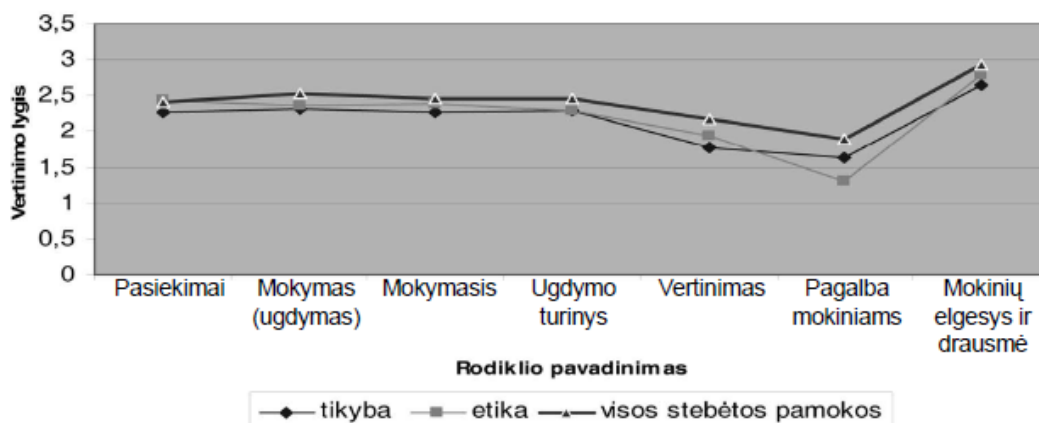
ginus ŠVIS duomenis ir mokyklų informaciją galima teigti, kad ŠVIS ir mokyklų duomenys ne visuomet sutampa. Pavyzdžiui, ŠVIS duomenyse nurodoma, kad dirbantis tikybos mokytojas turi aukštąjį išsilavinimą, tačiau mokykla sąraše nurodo, kad tikyba dėstantis asmuo turi vidurinį išsilavinimą; ŠVIS duomenų bazėje pažymėta, kad mokytojas atestuotas vyresniojo mokytojo kvalifikacinei kategorijai, o mokykla teigia, kad mokytojas turi tik mokytojo kategoriją, ir pan.

ŠVIS duomenų bazėje nėra fiksuotų mokytojų pavardžių, todėl negalima išanalizuoti šių duomenų neatitikimo priežasčių (galbūt per mokslo metus dirbantys mokytojai keitėsi?). Tačiau galime daryti prielaidą, kad mokyklos išorės vertintojams pateikia tikslesnius per mokslo metus atnaujintus duomenis ir tai objektyviai sąlygoja ŠVIS duomenų bazės ir mokyklos pateikiamos informacijos neatitikimus.

KIEKYBINIŲ DUOMENŲ APŽVALGA DORINIO UGDYMO PAMOKŲ STEBĖJIMO PROTOKOLUOSE

Pamokų kokybę vertinta aprašant pamoką (fiksuojami kiekybiniai duomenys) ir nurodant vertinimo lygius (fiksuojami kiekybiniai duomenys). Vertinama pagal 5 lygius: 4 lygis – labai gerai, 3 – gerai, 2 – patenkinamai, 1 – prastai (nepatenkinamai), N – labai prastai (blogai, taip pamokoje būti negali).

1 pav. Dorinio ugdymo ir visų stebėtų pamokų apibendrintų kokybės lygių palyginimas

Analizuojant pamokų stebėjimo protokolus buvo skaičiuotas vertinimo lygių pasikartojimų dažnumas. 48 mokyklose dorinio ugdymo pamokose atskirų pamokos aspektų (rodiklių) kiekybiniai vertinimai labai įvairūs (nuo 4 iki 1 lygio), t. y. šiose mokyklose buvo ir labai gerai, ir labai prastai vertintų pamokų. Dviejose vertintose mokyklose visų stebėtų dorinio ugdymo pamokų kokybė vertinta gerai ir patenkinamai (3 ir 2 lygiais). 10-yje mokyklų bent vienas veiklos rodiklis pamokos protokole vertintas labai prastai (N lygiu), visi kiti – prastai (1 lygiu (tik drausmė patenkinamai (2 lygiu)). 4-iose mokyklose 2 veiklos rodikliai pamokoje vertinti labai prastai (N lygiu), kiti – prastai (1 lygiu (tik drausmė patenkinamai (2 lygiu)). 2-ose mokyklose net 3 veiklos rodikliai pamokose vertinti labai prastai (N lygiu), visi kiti – prastai (1 lygiu). Iš šių vertinimų galima daryti prielaidą, kad pamokoms ne visada gerai pasirengiama, stokojama žinių ar gebėjimų valdyti klasę, planuoti, organizuoti pamoką ir kt.

Pamokų kokybės vertinimo lygiai buvo analizuoti ir pagal mokyklos tipą (gimnazijos, vidurinės, pagrindinės ir pradinės mokyklos). Visų tipų mokyklose dorinio ugdymo pamokų kokybė panaši, ryškesnių skirtumų nėra.

Lyginant dorinio ugdymo pamokų ir kitų dalykų stebėtų pamokų kokybę galima matyti (1 pav.), kad tikybos ir etikos pamokų kokybė prasčiau už visų kitų dalykų stebėtų pamokų apibendrintus kiekybinius vertinimus (ypač prasti rodikliai „vertinimas“ ir „pagalba mokiniams“).

Etikos pamokose prasčiausiai vertintas darbas su įvairių (ypatingu) poreikių turinčiais mokiniais (lygio vidurkis – 1,29). Net 9-iose etikos pamokose išorės vertintojai darba su šiais mokiniais įvertino labai prastai (N lygiu), 12-oje pamokų – prastai (1 lygiu). Tikybos pamokose prasčiausiai vertintas

darbas su įvairių (ypatingu) poreikių turinčiais mokiniais (lygio vidurkis – 1,78; 7-iose pamokose darbas su šiais mokiniais įvertintas labai prastai (N lygiu), 18-oje pamokų – prastai (1 lygiu) ir mokinių vertinimas (lygio vidurkis – 1,62; 8-iose pamokose „vertinimas“ įvertintas labai prastai (N lygiu), 43-ose – prastai (1 lygiu)). Iš pokalbių su mokyklų vadovais ir dorinio ugdymo mokytojais galima daryti prielaidą, kad dorinio ugdymo pamokų kokybei įtakos turi mokytojo įgytas išsilavinimas, sistemingai lankomi, tikslingai organizuoti kvalifikacijos tobulinimo renginiai. Dorinio ugdymo mokytojų darbo kokybė gali būti susijusi ir su nesaugumu (psichologiniais aspektais), t. y. kasmet mokytojai tiksliai nežino, kokį pamokų krūvį turės, o tikybos mokytojai – ar gaus religinės bendruomenės ar bendrijos vadovybės nustatyta tvarka išduotą leidimą (siuntimą) kitais metais mokyti tikybos. Pasak mokyklų vadovų, pasitaiko atveju, kai leidimas (siuntimas) dėstyti tikyba išduodamas remiantis subjektyviais kriterijais, ne visada atsižvelgiama į mokytojo profesionalumą, kvalifikaciją, kompetenciją.

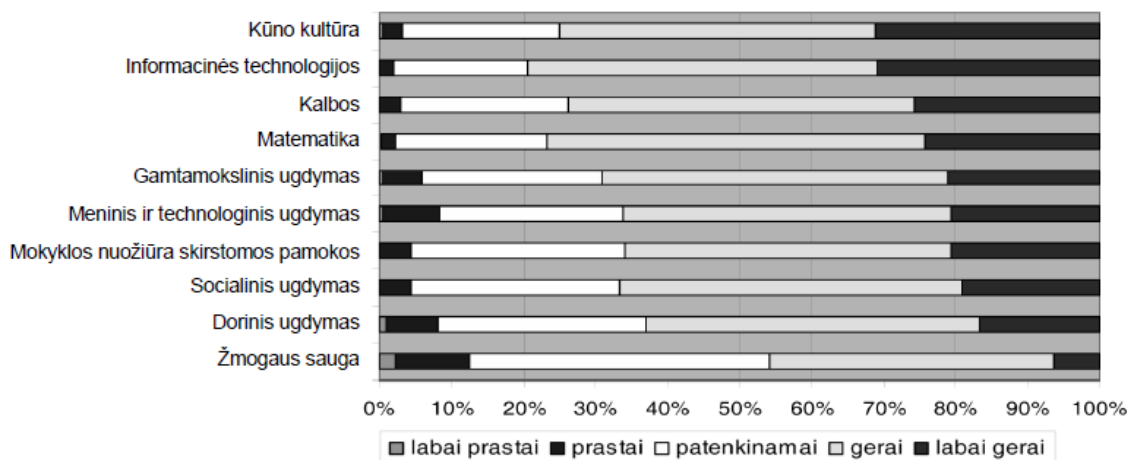
Palyginus visų dalykų pamokų kokybę pagal klases, paaiškėjo, kad 5–10 kl. pamokų kokybės vertinimai prasčiau nei 1–4 ar 10–12 klasių. Pastebėjus šį faktą, buvo nuspręsta detaliau paanalizuoti, kaip mokytojams sekasi dirbti su šių klasių mokiniais, apžvelgti sėkmingų pamokų aspektus ir nesėkmių priežastis.

Išnagrinėjus septynis pamokos rodiklius (pasiekimai, mokymas (ugdymas), mokymasis, ugdymo turinys, vertinimas, pagalba mokiniams, mokinių elgesys ir drausmė (žr. 1 pav.)), pastebėta, kad visose pamokose geriausiai vertintas mokinių elgesys ir drausmė, tad analizei pasirinktas šis aspektas.

Iš 2 pav. matyti, kad dorinio ugdymo pamokose mokinių

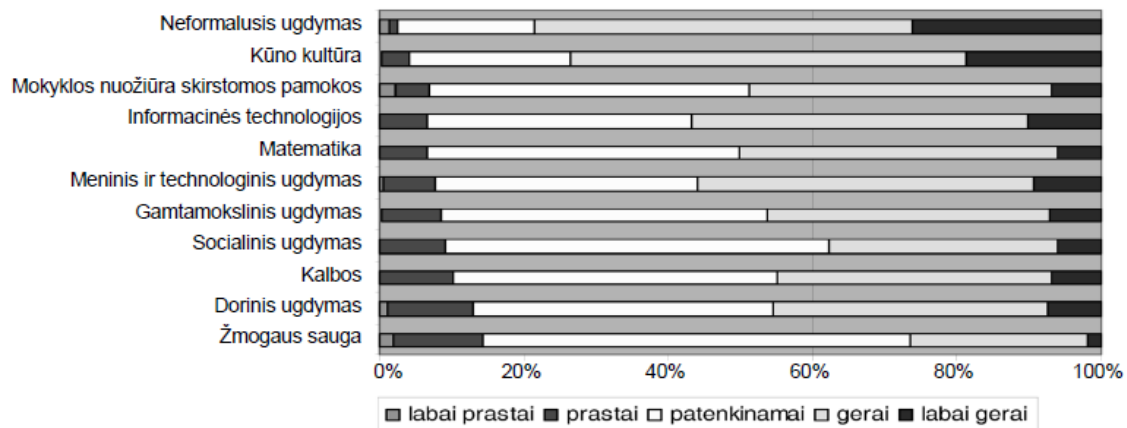
2 pav.

V–X kl. mokinių elgesys ir drausmė

3 pav.

V–X kl. mokinių mokymo proceso kokybė

elgesio vertinimas nėra labai geras. Skirtumai ypač ryškūs palyginus mokinių elgesį įvairių dalykų pamokų blokuose. Iš 2 pav. matyti, kad dorinio ugdymo pamokose mokinių elgesys labai gerai (4 lygiu) vertintas tik 16 proc. stebėtų pamokų, labai prastai (N lygiu) – 2 proc. pamokų. Palyginus V–X kl. matematikos ar kalbų pamokas galima matyti, kad čia iš viso nėra pamokų, kuriose mokinių elgesys būtų įvertintas labai prastai (N lygiu), o labai gerai (4 lygiu) mokinių elgesys vertintas net 23–26 proc. stebėtų pamokų.

Dauguma dorinio ugdymo (tikybos ir etikos) mokytojų teigia, kad mokinių elgesiui pamokose didelės įtakos turi tai, kad šių dalykų pamokose mokinių pasiekimai vertinami ne pažymiu, o įrašu „įskaityta“ arba „neįskaityta“. Tačiau iš pateiktų duomenų galima daryti prielaidą, kad mokinių elgesiui, geram klasės valdymui vertinimas pažymiais tiesioginės įtakos neturi. Mokinių elgesiui pamokoje įtakos turi mokytojo pasirengimas pamokai, jo naudojami metodai, tikslingai parenkamos užduotys, formuojamasis vertinimas ir pan.

Mokinių elgesio pamokoje vertinimų duomenys buvo sugretinti, analizuoti ir lyginti su mokymo (ugdymo) proceso organizavimo kokybės duomenimis (3 pav.).

Iš 3 pav. matyti, kad dorinio ugdymo pamokose mokinių mokymo kokybė nėra labai gera, o išanalizavus stebėtų pamokų protokolus paaiškėjo, kad mokytojams vedant pamokas trūko nuoseklumo, jų taikomi metodai ne visada atitiko ugdymo tikslus, mokinių amžių, patirtį, galimybes, ugdomoji veikla buvo nepakankamai patraukli ir prasminga, vyravo monologinis aiškinimo stilius, mokiniai buvo retai įtraukiami į problemų sprendimą.

Išorės vertintojai pamokų stebėjimo protokoluose fiksuodavo, kad dorinio ugdymo pamokose ugdymo proceso kokybę reikia tobulinti daugiau dėmesio skiriant ne tik dalykinių žinių perteikimui, bet ir stebint, kaip tas žinias priima, supranta mokiniai. Labai svarbu, kad mokytojai, ruošdamiesi pamokoms, apsvaistytų bendravimo ir bendradarbiavimo su mokiniais ypatumus pamokoje, parinktų veiksmingas priemones ir metodus, įvertintų jų tinkamumą mokiniams.

KOKYBINIŲ DUOMENŲ APŽVALGA IŠORĖS AUDITO ATASKAITOSE IR DORINIO UGDYMO PAMOKŲ STEBĖJIMO PROTOKOLUOSE

Pradinėse klasėse mokiniai dažniausiai lanko tikybės pamokas, aukštesnėse klasėse – etikos. Analizuojant išorės audito ataskaitas, pamokų protokolus ir lyginant dorinio ugdymo pamokų rodiklių kokybę pagal klases galima daryti prielaidą, kad aukštesnių klasių mokiniai dažniausiai renkasi dorinio ugdymo pamokas atsižvelgdami ne į programas, bet į tai, kaip dirba mokytojas. Pasirinkimui įtakos turi ne pats dalykas, o mokytojo asmenybė.

Išorės audito ataskaitose yra pateikiama gerų darbo su mokiniais pavyzdžių ir etikos, ir tikybės pamokose. Ataskaitose vertinimai, pastebėjimai ir pavyzdžiai dažniausiai apibendrinti pagal pamokų protokolus, todėl nuodugnesnei dorinio ugdymo pamokų kokybinių duomenų analizei buvo pasirinktas pirminis šaltinis – stebėtų pamokų protokolai. Apibendrintą pamokų protokoluose fiksuotą informaciją būtų galima sugrupuoti pagal keletą aspektų. Šiame tekste šalia apibendrinamųjų teiginių pasviru šriftu (kursyvu) pateikiama pavyzdžių, citatų, fiksuotų stebėtų pamokų protokoluose.

Iš stebėtų pamokų protokolų paaiškėjo, kad mokymo ir mokymosi proceso kokybė, mokinių pasiekimai priklauso nuo mokytojo gebėjimo planuoti pamoką ir ją tikslingai organizuoti, sėkmingai įtraukti mokinius į veiklą (*pamokos uždaviniai formuluojami ne tik pagal programas (planus), bet ir atsižvelgiant į mokinių amžių, patirtį, jų turimas žinias; kartu su mokiniais numatoma (kursyvu) pateikiamos citatos iš protokolų jų veikla pamokoje ir tos veiklos vertinimas bei įsivertinimas*). Dažniausiai labai gerai ir gerai (4 ir 3 lygiu) vertintos tos pamokos, kurioms rengdamasis mokytojas numatė kiek laiko, ką, kaip ir kodėl pamokoje dirbs mokiniai, parinko alternatyvas, jei nu-

matyta veikla nepasisiektų, žinojo koks turi būti tos pamokos rezultatas. Patenkinamai, prastai ir labai prastai (2, 1 ir N lygiais) vertintose pamokose pastebėta, kad pamokos uždavinys jose dažnai neskelbiamas arba skelbiamas uždavinys ir veikla tarpusavyje nesusiję (*nukrypstanta nuo temos*), pamokos uždavinys neaptariamas su mokiniais, pamokos neapibendrinamos arba jų apibendrinti nepavyksta, nespėjama („Ką sužinojot per šią pamoką?“ – „Nieko.“).

Iš stebėtų dorinio ugdymo pamokų protokolų matyti, kad pamokos sėkmingos tuomet, kai mokiniai skatinami būti aktyviais mokymo(si) proceso dalyviais, kai jie geba dirbti grupėmis, poromis, individualiai, atsakyti į mokytojo klausimus, sėkmingai atlikti užduotis ir daryti pažangą, nes gerai supranta pamokos temą, dėstomą medžiagą (*mokiniai sėkmingai analizuoja tekstą, atlieka praktines užduotis; mokiniams patinka ir metaforinis vertybių pateikimas: gamina sau „rūbą“ ir apsivelka „naują“ – atsikrato blogų savybių; mokiniai pristato grupėse sukurtus plakatus, pakomentuoja, ką ir kodėl pavaizdavo; po pamokos senelių namuose mokiniai entuziastingai dalijasi įspūdžiais – žino senukų vardus, gyvenimo istorijas ir net ligas*). Sėkmingos ir tos pamokos, kuriose namų darbai buvo tikslingai užduoti, pamokos metu tikrinti ir aptarti, o naujai skiriami namų darbai buvo sieti su darbu klasėje.

Pamokos vyksta sėkmingai, kai mokytojai gerai pažįsta mokinius, kuria patrauklią mokymosi aplinką, tikslingai įtraukia mokinius į jiems domią veiklą (*klasės aplinka labai jauki, vaikai sėdi ant kilimo ratu, dainuoja su mokytoja, kuri skambina gitara; svarbiausi dalykai pateikiami labai struktūruotai, siejami su mokinių praktine patirtimi*), taikomas žaidybinis metodas įtraukia vaikus į aktyvią veiklą (*mokytoja sako teiginius apie angelus, mokiniai ploja, jei teiginys teisingas, užsidengia akis, jei neteisingas*), kai mokytoja kalba aiškiai, vaizdžiai, tiksliai, įtaigiai, nuosekliai, nuoširdžiai, o mokytojo ir mokinio bendravimas motyvuojantis (*mokytoja bendrauja vaikų akių lygmeny, pritūpia kalbėdama*). Veiksmingos, suplanuotos, pagrįstos, tinkamos mokinių amžiui užduotys ir veikla padeda įgyvendinti pamokos uždavinį, tenkinami mokinių mokymosi poreikiai (*svečias jaunas žmogus, aptaria jaunimui aktualius klausimus*).

Dažnai pamokų protokoluose fiksuojama, kad naudojami metodai ir užduotys nepadeda įgyvendinti pamokos uždavinių, neatitinka mokinių amžiaus, patirties, galimybių, mokymosi poreikių, yra retai kintantys, monotoniški, mažai motyvuojantys, netikslingi (*pamokos metu skatinama sukurti alaus reklamą; penktokams liepiama ieškoti pastraipų Evangelijoje pagal nurodytą adresą; penktokams užduodama skaityti 10–12 puslapių tekstą; septintokai turi raštu paaiškinti sunkias ir ilgas citatas; dvyliktokams pasakojama kaip pradinukams; antrokams monotoniškai pasakojama 30 min.; trečiojų prašoma įvardyti įvairias ligas; mokinių prašoma „skaitant užsirašyti šį bei tą“; mokiniai užsirašinėja skaitomą tekstą, kurį vargu ar supranta; mokiniais užduotys ir klausimai sunkiai suvokiami; „paklausykite vieno kito momentėlio“). Įtraukiantis pokalbis nesėkmingas arba vyksta tik su aktyviausiais mokiniais, dažnai dialogas stichiškas, komplikuoatas (*vaikai nesiklauso, susidaro įspūdis jog lenktyniaujama, kas ką perrėks*). Retai pripažįstama mokinių iniciatyva, netinkamai ugdomas mokinių elgesys (kultūra), neišnaudojamas visas pamokos laikas (*mokiniai nori išsakyti savo nuomonę, bet mokytoja neleidžia diskutuoti, nepalaiko jų idėjų; laikas nediferencijuojamas; mokytoja sako: „kai atliksit, tai šaukite“; pamoka baigiama 4 min. iki skambučio*). Tokiose pamokose beveik visiems mokiniais reikia pagalbos, jie nenoriai dirba pamokos metu, yra pasyvūs.*

Išanalizavus pamokų protokolus galima teigti, kad mokymo(si) kokybė priklauso ir nuo veiklos vertinimo bei įsivertinimo kokybės. Sėkmingos tos pamokos, kuriose vyrąja formuojamasis vertinimas ir pasiektus rezultatus (išmokimą) vertina patys mokiniai (*mokytoja stebi, pataria, skatina pasitikėti savo jėgomis; su mokiniais tariamasi dėl veiklos pamokoje, susitariama, kaip dirbs pamokoje (kaip organizuos veiklą) ir ko mokiniai išmoks, kokie rezultatai, kaip bus vertinama; mokytoja vertina mokinius (parašo „įskaityta“) kiekvienam pasakydama, kokią pažangą jis*

padarė, ko yra išmokęs; vertinamos mokinių pastangos; mokiniai įsivertina savo ir grupės narių darbą, vardija, ko išmokė.

Mažai sėkmingos tos pamokos, kuriose buvo netikslingai taikomi vertinimo būdai ir formos (dažnai apsiribojama pasakymu „teisingai“, „neteisingai“, „gerai, vaikučiai“; mokytoja nepakankamai pažįsta mokinius, nežino jų gebėjimų, žinių lygio; mokytojai retai informuoja (arba neinformuoja) apie pažangą, pasiekimus; vertina atsainiai („neblogai čia jūs padirbėjote, gal kas iš to ir bus“). Stebėta pamokų, kai mokytoja tik kartais pakomentuoja mokinių atsakymus, tačiau galutiniam vertinimui pritrūksta laiko, vertinama paskubomis („rašau visiems po didelį didelį plusą“). Pasitaikė pamokų, kai vertinant mokinių elgesį surašomi vertinimai už „gerumą“.

Išorės audito metu vertintojai pastebėjo ir tai, kad dorinio ugdymo mokytojai nesilaiko mokykloje priimtų (susitartų) mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo sistemos elementų (po pamokos kalbinti mokiniai teigė, kad mokytoja nesupažindina su vertinimo sistema, metodais ir būdais; pasak mokinių, jie labai retai informuojami apie pasiekimus, nežino, už ką „gaus įskaitą“).

Dorinio ugdymo pamokose stebėta įvairių poreikių turinčių mokinių veikla: besimokančių pagal adaptuotą ir modifikuotą programą, gabių ir aktyvių, judrių ir blogai sukaupiančių dėmesį ir kt. Protokoluose fiksuota gerų, sėkmingų pavyzdžių, kai pamokose sudaromos galimybės geriau besimokantiems padėti silpnesniems arba kai yra sėkmingai padedama mokiniams, kurie mokosi pagal adaptuotą ir modifikuotą programą. Stebėta pamokų, kai mokytojai geba prašnekti „mažakalbius“ ir padeda įsitraukti į veiklą visiems mokiniams. Tačiau reikia pripažinti, kad buvo stebėta ir tokių pamokų, kuriose specialiųjų poreikių turintiems mokiniams teikiama pagalba patenkinama, prasta arba labai bloga. Buvo stebėta ir tokių pamokų, kai mokytojai apskritai nekreipė dėmesio į specialiųjų poreikių mokinius net tada, kai jiems nesisekė ir būtinai reikėjo pagalbos. Dažnoje pamokoje nebuvo jokio užduočių diferencijavimo ir individualizavimo (greičiau dirbantys vaikai nuobodžiavo), trūko dėmesio, pagalbos įvairių poreikių mokiniams, dažniausiai pamokose dirbama su vidutinių gebėjimų vaikais (tokių vaikų dauguma, o pamokas lengviau vesti orientuojantis į vieną mokinių grupę).

Jau analizuojant kiekybinius duomenis buvo pastebėta, o kokybiniai duomenys tik patvirtina, kad dorinio ugdymo pamokose dažniau nei kitose stebėta netinkamo mokinių elgesio pavyzdžių ir mokytojo negebėjimo valdyti klasę: stebėta atvejų, kai per pamoką mokiniai vieni kitus įžeidinėjo, tačiau mokytoja nereagavo; mokiniai dažnai vėluodavo į dorinio ugdymo pamokas; stebėta pamokų, kai mokytojai kalbant vaikai replikavo, vaikščiojo kada užsimanę, kalbėjo tarpusavyje, neturėjo sąsiuvinų ir kitų priemonių. Atkreiptinas dėmesys, kad dauguma mokytojų dažnai mano, jog dorinio ugdymo pamokose vertinimas „nenaudojant pažymių“ turi įtakos pamokos kokybei ir mokinių elgesiui, tačiau išorės vertintojų protokoluose fiksuoti pastebėjimai ir pateikti vertinimai leidžia teigti, kad mokinių elgesys tiesiogiai priklauso nuo mokytojo gebėjimo tinkamai planuoti ir organizuoti veiklą.

Atlikus analizę pastebėta, kad 96 proc. vertintų mokyklų su visomis (I–XII) klasėmis dirba 1 mokytojas. Galima daryti prielaidą, kad taikomi ugdymo metodai ne visada atitinka visų mokinių amžių, patirtį, galimybes, susiduriama su mokinių elgesio, motyvacijos, pasirengimo pamokai problemomis, nes mokytojams trūksta žinių, kaip dirbti su įvairių amžiaus tarpinių vaikais.

Iškelus hipotezę apie tikslingą mokytojų kvalifikacijos tobulinimosi poreikį buvo domėtasi (analizuota informacija internete, skambinta telefonu kai kurių centrų darbuotojams), kokie kvalifikacijos tobulinimo renginiai buvo siūlomi dorinio ugdymo (tikybos ir etikos) mokytojams 2006–2007 metais Pedagogų profesinės raidos centre (toliau – PPRC), rajonų, regionų švietimo, kvalifikacijos ir vyskupijų katechetikos centruose.

Pavyzdžiui, PPRC kasmet nuo 2006 m. dorinio ugdymo mokytojams siūlė seminarų apie dalykų integraciją ir šiuolaikinius mokymo ir mokymosi metodus, dorinio ugdymo turinio įgyvendinimą naudojant internetines technologijas, apie atnaujintus

Katalikų tikybos bendrosios programos ir pasiekimų aprašo diegimą ir kt. Kauno miesto kvalifikacijos, Kauno rajono, Marijampolės savivaldybės, Kelmės rajono švietimo centrai siūlė kvalifikacijos tobulinimo seminarus dažniausiai pagal atskiras dorinio ugdymo dalykų katechezės temas ar atnaujinamas tikybos ir etikos programas, priemones ir, pasak centrų darbuotojų, mokytojų įvardijamas aktualijas (centruose vykusių seminarų temų pavyzdžiai: „Advento rekolekcijos tikybos mokytojams“, „Dvasinio vadovavimo/palydėjimo teorija ir praktiniai įgūdžiai“, „Krikščionybės santykis su kitomis pasaulio religijomis“, „Smurto kaip reiškinio suvokimas“, „Ugdymas per žaidimus ir šokius“, „Vertybinių nuostatų ugdymas dorinio ugdymo pamokose“, „Bendrųjų programų naudojimas ugdymo procese“ ir pan.). Kvalifikacijos tobulinimo centruose dažniausiai siūlomi 1–4 dienų trukmės seminarai, labai retais atvejais – kursai. Pasak PPRC darbuotojų, dorinio ugdymo mokytojams organizuojama tiek pat ir panašaus tipo seminarų, kaip ir kitų dalykų mokytojams.

Kai kurie Lietuvos vyskupijų centrai interneto svetainėse nurodo, kad jie koordinuoja tikybos mokytojų darbą, analizuoja ir skleidžia tikybos mokymo patirtį, rūpinasi tikybos mokytojų dvasinio ugdymu bei kvalifikacijos tobulinimu, bendradarbiauja su Lietuvos katechetikos centru, miestų ir rajonų švietimo institucijomis rengiant pedagogus atestacijai, rengia seminarus ir teikia metodinę pagalbą parapsiūlo katechezės tema.

Bene išsamiausia informacija apie tikybos mokytojų kvalifikacijos tobulinimą galima rasti Kauno arkivyskupijos katechetikos centro svetainėje. Pavyzdžiui, 2007 m. katechetikos centre seminarai mokytojams vyko beveik kas mėnesį tokiomis temomis (teksto kalba kaip ir interneto svetainėje): „Informacinių ir komunikacinių technologijų panaudojimas dorinio ugdymo (tikybos/etikos) pamokose“, „Aktyvieji mokymo metodai tikybos pamokose“, „Gyvybingo mokymo ir mokymosi metodikos taikymas dorinio ugdymo pamokose“, tęstinis seminaras „Krikščioniškų pagrindų jaunimui perteikimo modelis“, „Krikščionybės santykis su kitomis pasaulio religijomis“ ir kt. Seminaro temų parinkimas, svetainėje nenurodomas.

Apibendrinus duomenis galima teigti, kad dorinio ugdymo, kaip ir kitų pamokų, kokybė labiausiai priklauso nuo mokytojo gebėjimo:

- suformuluoti ir skelbti pamokos uždavinius, juos aptarti su mokiniais;
- mokinius sudominti (motyvuoti), remtis jų patirtimi;
- aiškiai ir logiškai pateikti informaciją, nenukrypti nuo temos;
- tikslingai organizuoti pokalbius, diskusijas;
- pamokos turinį pritaikyti pagal mokinių amžių, patirtį, darbą individualizuoti, atsižvelgti į visų mokinių poreikius, į tai, kas jiems įdomu, aktualu;
- tikslingai naudoti pamokos laiką, veiklą, metodus, priemones parinkti taip, kad jie atitiktų pamokos uždavinius;
- nuolat stebėti mokinių daromą pažangą, pasiekimus, rezultatus aptarti su mokiniais;
- vertinimo ir įsivertinimo metu gaunamą informaciją naudoti tolesniam mokymui planuoti;
- savo veiklą po pamokos įsivertinti analizuojant, ko mokiai išmoko.

Tikėtina, kad mokytojams nuolat tobulinant kvalifikaciją įvairiuose mokymuose apie darbą su tam tikro amžiaus tarpinio vaikais, ypač su paaugliais, dorinio ugdymo pamokose ugdymo proceso kokybė gerėtų.

Kvalifikacijos tobulinimo institucijos tikybos ir etikos mokytojams turėtų organizuoti kvalifikacijos tobulinimo renginius, kuriuose būtų mokoma aktyvaus mokymosi ir bendradarbiavimo metodų, pamokos planavimo ir organizavimo, diferencijavimo ir individualizavimo, darbo su įvairių poreikių mokiniais, mokinių vertinimo ir įsivertinimo būdų, būtų pristatomos sėkmingų pamokų istorijos, diskutuojama.

Snieguolė VAIČEKUSKIENĖ

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Mokyklų veiklos kokybės išorės vertinimo skyriaus vedėja